

Kur'ân'ın ezelî oluşu

Avcılardan hanım okuyucumuz: “28. Mektub’un 6. Meselesi sayfa 353’te geçen ‘halk-ı Kur’ân’ meselesini açıklar mısınız? Kur’ân’ın ezelî ve ebedî bir kelâm olduğunu biliyoruz ve öyle inanıyoruz. Fakat bu konu hakkında yeterli tarihî bilgimiz olmadığı için tam cevabını bulamadık. Ayrıntılı bilgi verir misiniz?”

Hicretin yüz ellili, ikiyüzlü yıllarında itikadî mezhepler İslâm’ın inanç ve itikat meselelerini öyle tartıştılar ki, ortalık neredeyse toz duman oldu. Tartışılmayan hiçbir mesele kalmadı. Müslüman zekâlar ve dehalar İslâm’ın fikir hürriyetine tanıdığı hakkı kıyasıya kullandılar. Batıl mezhepler türedi. Bunlara karşı ehl-i sünnet caddesini koruyan ve savunan hak mezhepler meydana geldi. Ehl-i Sünnet mezhepleri İslâm itikadını batıl mezheplere karşı tartıştı, savundu, ispatladı.

Fakat zamanın hükümetleri fikir hürriyetine İslâm dininin verdiği serbestliği vermekte cimri davrandılar. Taraf oldular ve taraf oldukları fikri rejim gibi sarayda barındırdılar, fikirlerinin yaygınlaşmasında iktidar olarak güç kuvvet verdiler, diğer tarafları, aykırı fikirleri susturup bastırmaya çalıştılar. Siyaset, iktidar gücünü arkasına aldı, ilmi ve fikri bulandırdı. İlmin ve fikrin hürriyeti, şahsiyeti, kimliği, haysiyeti, namusu yok sayıldı. Bu arenada Ahmed bin Hanbel gibi çok mert âlimler siyasetin hışmına uğradı.

Halk-ı Kur’ân meselesi, Mutezile mezhebinin ehl-i sünnete aykırı olarak ileri sürdüğü meselelerden sadece birisidir. Kur’ân’ın yaratılmış olduğu iddiasına dayanır. Mutezile mezhebine göre Kur’ân mahlûktur, yani yaratılmıştır. Ezeli olan, Kadim olan sadece Allah’ın zâtıdır. Bu mezhebe göre, Allah’ın zatının dışında başka şeylerin de kadim ve ezelî olduğunu kabul etmek, tevhid inancına aykırı düşer. Allah’ın birliği ve ezeli oluşu inancı ile çelişir. Bu sebeptendir ki, Kur’ân ezelî değil, sonradan yaratılanlar arasında yer alır. Çünkü Allah’ın zatının dışında ezelî olan bir şey yoktur.

Tevhid inancı gayretiyle savunulan bu görüş, gerçeği ifade etmekten uzaktır. Ehl-i sünnet âlimleri Mutezile’nin bu görüşüne karşı Allah kelâmı olan Kur’ân’ın mânâ itibarıyla ezelî olduğunu, Kur’ân’ın mânâ itibarıyla ezelî oluşunun Allah’ın zatının

ezelî oluşunun bir gereği olduğunu, binaenaleyh Kur'ân'ın mânâ itibariyle ezeli oluşu ile Allah'ın zatının ezeli oluşu arasında bir çelişmenin asla düşünülemeyeceğini savundular.

Ehl-i sünnet âlimleri Kur'ân'ın yazıldığı sayfaların, yaprakların, kâğıdın, kalemin, mürekkebin, yazının, harflerin, kelimelerin ise hiç şüphesiz ezeli olmadığını, bunların mahlûk (yaratılmış) olduğunu; fakat bunların mahlûk oluşu ile Kur'ân'ın Allah kelâmı olarak ve mânâ itibariyle ezeli oluşu arasında uzaktan yakından bir alâka bulunmadığını, bu ikisinin karıştırılmaması gerektiğini açık bir şekilde ifade ettiler, ispat ettiler.

Bu sırada Abbasi devletinin başında Abdullah el-Me'mun bulunmaktaydı ve Abdullah el-Me'mun Mutezile mezhebinin ateşli bir destekçisiydi. Mutezile mezhebini savunuyor, bu mezhebin güçlenmesi ve yayılması için iktidar gücünü kullanıyor, münâzarâlar düzenliyordu. Nihayet hicrî 212. yılında Mutezile mezhebinin görüşlerini resmî görüş olarak ilân etti ve iktidar gücünü kullanarak karşı görüşleri susturmaya yeltendi. Bu dönem ehl-i sünnet âlimlerinin fikirleri ve görüşleri yüzünden işkenceler görmeye başladığı talihsiz bir dönem olmuştu.

Abdullah el-Me'mun'un Bağdat'taki vekili, Kur'ân'ın mahlûk olduğunu kabul etmeyip, ezeli olduğunu savunan ehl-i sünnet âlim ve müçtehitlerinden Ahmed bin Hanbel'i yakalattı, ellerine kelepçe vurdurdu ve halifenin huzuruna gönderdi. Bu sırada halife öldü.

Fakat yeni halife Mu'tasım da Mutezile rejimini güdüyordu. Yeni halife, inancından taviz vermeyen, içtihatlarını açıklamaktan da geri durmayan Ahmed bin Hanbel'i Bağdat zindanlarına attırdı ve orada işkence ettirdi.

Ahmed bin Hanbel'in çilesi 28 ay sürdü. Nihayet ona Kur'ân'ın yaratıldığı fikrini kabul ettiremeyince serbest bıraktılar. Ahmed bin Hanbel uzun süre yara bere içinde kaldı. Bu sürede bile ilim çalışmalarından geri durmadı.

Mu'tasım ölünce yerine geçen Halife Vâsık da Mutezile rejimini sürdürdü. Bu dönemde Ahmed bin Hanbel'e yeniden hapis yolları gözüktü. Fakat Ahmed bin Hanbel'in halk nezdindeki itibarından korkan iktidar, artık ona zulmetmekten çekindi. Bununla beraber ders vermesini, fikir açıklamasını, fetva vermesini, hadis rivayet etmesini yasakladılar.

Nihayet Vâsık'ın da ölmesiyle yerine geçen El-Mütevekkil devrinde Mutezile mezhebi saraydan yüz bulamadı. El-Mütevekkil âlimlere hürmetkârdı. Mutezile fikrinde olanların yetkilerini aldı, görevlerine son verdi ve onları sarayından uzaklaştırdı.

On dört yıl boyunca Kur'ân'ın yaratılmış olmayıp ezelî olduğunu savunduğu için işkence gören ve göz hapsinde tutulan Ahmed bin Hanbel Hazretleri El-Mütevekkil döneminde ilmi çalışmalarına yeniden hız verdi, birçok konuda fetva verdi, hadis ve fıkıh çalışmalarını kemale erdirdi. Yüz elli bin hadisten seçerek sıhhatli otuz bin hadisi kitabında topladı. İmam Buhârî, İmam Müslim, Ebu Davud gibi hadis hafız ve âlimleri kendisinden hadis rivayet ettiler. Rahmetullahi aleyh.